

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (drugo vijeće)

16. svibnja 2024.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Europsko društvo – Uredba (EZ) br. 2157/2001 – Članak 12. stavak 2. – Sudjelovanje radnika – Upis Europskog društva u registar – Uvjeti – Prethodna provedba postupka pregovaranja o sudjelovanju radnika utvrđenom Direktivom 2001/86/EZ – Europsko društvo osnovano i upisano u registar bez radnika, ali je postalo društvo majka društava kćeri koja zapošljavaju radnike – Obveza naknadnog pokretanja postupka pregovaranja – Nepostojanje – Članak 11. – Zlouporaba europskog društva – Uskraćivanje prava na sudjelovanje radnicima – Zabrana”

U predmetu C-706/22,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Bundesarbeitsgericht (Savezni radni sud, Njemačka), odlukom od 17. svibnja 2022., koju je Sud zaprimio 17. studenoga 2022., u postupku

Konzernbetriebsrat der O SE & Co. KG

protiv

Vorstand der O Holding SE,

SUD (drugo vijeće),

u sastavu: A. Prechal, predsjednica vijeća, L. Bay Larsen, potpredsjednik Suda, u svojstvu suca drugog vijeća, F. Biltgen (izvjestitelj), J. Passer i M. L. Arastey Sahún, suci,

nezavisni odvjetnik: J. Richard de la Tour,

tajnik: D. Dittert, načelnik odjela,

uzimajući u obzir pisani dio postupka i nakon rasprave održane 28. rujna 2023.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za Konzernbetriebsrat der O SE & Co. KG, T. Lemke, *Rechtsanwalt*,
- za Vorstand der O Holding SE, C. Crisolli, *Rechtsanwalt*,
- za njemačku vladu, J. Möller, R. Kanitz i N. Scheffel, u svojstvu agenata,

* Jezik postupka: njemački

- za luksemburšku vladu, T. Schell, u svojstvu agenta, uz asistenciju S. Sunnena i V. Verdanet, odvjetnikâ,
- za Europsku komisiju, G. Braun, B.-R. Killmann i L. Malferrari, a zatim B.-R. Killmann i L. Malferrari, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 7. prosinca 2023.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 12. stavka 2. Uredbe Vijeća (EZ) br. 2157/2001 od 8. listopada 2001. o Statutu europskog društva (SE) (SL 2001., L 294, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 6., svezak 4., str. 8.) i članaka 3. do 7. Direktive Vijeća 2001/86/EZ od 8. listopada 2001. o dopuni Statuta Europskoga društva u pogledu sudjelovanj[a] radnika (SL 2001., L 294, str. 22.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 6., svezak 1., str. 21.).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora između Konzernbetriebsrata der O SE & Co. KG (radničko vijeće društva O SE & Co. KG, u daljnjem tekstu: radničko vijeće grupe O KG) i Vorstanda der O Holding SE (upravni odbor društva O Holding SE) u vezi sa zahtjevom za osnivanje posebnog pregovaračkog tijela radi naknadnog pokretanja postupka pregovaranja o sudjelovanju radnikâ iz članka 3. do 7. Direktive 2001/86.

Pravni okvir

Pravo Unije

Uredba br. 2157/2001

- 3 Uvodne izjave 1., 2., 19. i 21. Uredbe br. 2157/2001 glase kako slijedi:
  - „(1) Za uspostavljanje unutarnjeg tržišta i poboljšanje gospodarske i socijalne situacije koje ono donosi u cijeloj [Europskoj] zajednici potrebno je ne samo uklanjanje zapreka trgovinskoj razmjeni, već i prilagodba proizvodnih struktura Zajednici. Stoga je neophodno da trgovačka društva čije poslovanje nije ograničeno na zadovoljavanje isključivo lokalnih potreba imaju mogućnost planiranja i provođenja preustroja svojeg poslovanja na razini Zajednice.
  - (2) Pretpostavka takvog preustroja je mogućnost udruživanja potencijala postojećih društava iz različitih država članica putem pripajanja ili spajanja. Te se radnje mogu provesti jedino uz strogo poštovanje pravila o zaštiti tržišnog natjecanja koja su utvrđena Ugovorom.

[...]

(19) Pravila o sudjelovanju radnika u upravljanju europskim dioničkim društvom [(u daljnjem tekstu: SE)] utvrđena su Direktivom [2001/86]. [Te] odredbe stoga čine sastavni i neodvojivi dio ove Uredbe te se primjenjuju istodobno s njom.

[...]

(21) Direktiva [2001/86] ima za cilj osigurati radnicima pravo na sudjelovanje u pitanjima i odlukama koje utječu na funkcioniranje njihovog SE-a. Ostala pitanja vezana za socijalna i radnička prava, posebno pravo radnika na obavješćivanje i savjetovanje kako je uređeno u državama članicama, podvrgnuta su odredbama nacionalnog prava koje se pod istim uvjetima primjenjuju na dionička društva.”

4 Člankom 1. stavcima 1. i 4. te uredbe predviđa se:

„1. Na području Zajednice može se osnovati trgovačko društvo u obliku [SE-a] pod uvjetima i na način određen ovom Uredbom.

[...]

4. Sudjelovanje radnika u SE-u uređeno je odredbama Direktive [2001/86].”

5 Člankom 2. stavkom 2. točkom (a) navedene uredbe određuje se:

„Dionička društva i društva s ograničenom odgovornošću navedena u Prilogu II., osnovana prema pravu države članice, s registriranim sjedištem i središnjom upravom u Zajednici, mogu osnovati SE kao holding, pod uvjetom da je svako od najmanje dva takva društva:

(a) podvrgnuto pravu različite države članice [...].”

6 U skladu s člankom 8. stavkom 1. iste uredbe:

„Registrirano sjedište SE-a može se, sukladno stavcima od 2. do 13. prenijeti u drugu državu članicu. Taj prijenos nema za posljedicu prestanak SE-a ili stvaranje nove pravne osobe.”

7 U članku 10. Uredbe br. 2157/2001 navodi se:

„Sukladno ovoj Uredbi, SE se u svakoj državi članici smatra dioničkim društvom osnovanim prema pravu države članice u kojoj se nalazi njegovo registrirano sjedište.”

8 Člankom 12. stavcima 1. i 2. te uredbe predviđa se:

„1. Svaki SE upisan je u državi članici u kojoj se nalazi njegovo registrirano sjedište u registar koji je određen pravom te države članice [...]

2. SE se ne može upisati u registar ako nije sklopljen sporazum o sudjelovanju radnika sukladno članku 4. Direktive [2001/86] ili ako nije donesena odluka sukladno članku 3. stavku 6. [te] direktive ili ako do isteka roka za vođenje pregovora u smislu članka 5. Direktive ne dođe do sklapanja sporazuma.”

Direktiva 2001/86

9 Uvodne izjave 3., 6. do 8. i 18. Direktive 2001/86 glase kako slijedi:

„(3) U svrhu promicanja socijalnih ciljeva Zajednice, treba utvrditi posebne odredbe, osobito u području sudjelovanja radnika, a s ciljem osiguranja da osnivanje SE-a ne dovodi do nestajanja ili smanjenja prakse sudjelovanja radnika koje već postoje unutar trgovačkih društava koja sudjeluju u osnivanju SE-a. Ovome cilju treba težiti kroz utvrđivanje pravila u tom području, kojima se dopunjuju odredbe Uredbe [br. 2157/2001].

[...]

(6) U svim slučajevima osnivanja SE-a trebalo bi [...] osigurati postupke obavješćivanja i savjetovanja na transnacionalnoj razini.

(7) Prava suodlučivanja, ako postoje unutar jednog ili više trgovačkih društava koja osnivaju SE, trebaju se sačuvati tijekom prelaska društva u SE, jednom kada bude osnovan, osim ako strane ne odluče drugačije.

(8) Konkretno postupke obavješćivanja i savjetovanja radnika na transnacionalnoj razini, kao i, ako je to primjenjivo, njihovog suodlučivanja, koji će se primjenjivati na svaki SE, treba odrediti prvenstveno putem sporazuma između dotičnih strana ili, u nedostatku istog, putem primjene skupine pomoćnih pravila.

[...]

(18) Temeljno načelo i izričit cilj ove Direktive je osigurati stečena prava radnika u pogledu sudjelovanja u donošenju odluka u trgovačkom društvu. Prava radnika koja su na snazi prije osnivanja SE-a trebaju pružiti osnovu za prava radnika glede njihovog sudjelovanja i u upravljanju SE-a (po načelu ‚prije i poslije‘). Prema tome, ovaj pristup treba se primjenjivati ne samo kod početnog osnivanja SE-a, već također prilikom strukturnih promjena u postojećem SE-u te na trgovačka društva pogođena postupcima strukturnih promjena.”

10 Člankom 1. te direktive, naslovljenim „Cilj”, određuje se:

„1. Ova Direktiva uređuje [sudjelovanje] radnika [u SE-u], kako je navedeno u Uredbi [br. 2157/2001].

2. S tim ciljem, postupci koji se odnose na [sudjelovanje] radnika utvrđuju se u svakom SE-u u skladu s postupkom pregovaranja iz članka 3. do 6. ili[,] u [...] okolnostima iz članka 7., u skladu s Prilogom.”

11 Članak 2. navedene direktive, naslovljen „Definicije”, u točkama (b), (c) i (g) navodi:

„U smislu ove Direktive:

[...]

(b) ‚trgovačka društva sudionici’ su trgovačka društva koja izravno sudjeluju u osnivanju SE-a;

(c) „društvo kćeri trgovačkog društva je društvo nad kojim dotično trgovačko društvo ima prevladavajući utjecaj [...]

[...]

(g) „posebno pregovaračko tijelo” je tijelo osnovano u skladu s člankom 3. koje će pregovarati s nadležnim organom trgovačkih društava sudionika o određivanju postupaka glede sudjelovanja radnika unutar SE-a [...]

12 Članak 3. te direktive, naslovljen „Osnivanje posebnog pregovaračkog tijela”, u stavcima 1. do 3. i 6. predviđa:

„1. Kada upravni ili administrativni organ trgovačkih društava sudionika izrađuje plan osnivanja SE-a, oni će u što kraćem roku nakon objavljivanja plana uvjeta o spajanju ili pripajanju ili osnivanju holding društva ili nakon usuglašavanja plana o stvaranju društva kćeri ili preoblikovanja u SE poduzeti potrebne korake, uključujući pribavljanje informacija o identitetu trgovačkih društava sudionika, dotičnih društava-kćeri ili pogona, te broju njihovih radnika kako bi započeli pregovori s predstavnicima radnika tih trgovačkih društava o postupcima glede sudjelovanja radnika u SE-u.

2. U tu se svrhu osniva posebno pregovaračko tijelo predstavnika radnika trgovačkih društava sudionika i dotičnih društava-kćeri ili pogona [...]

[...]

3. Posebno pregovaračko tijelo i nadležna tijela trgovačkih društava sudionika određuju, pisanim sporazumom, postupke glede sudjelovanja radnika unutar SE-a.

S tim ciljem, nadležni organi trgovačkih društava sudionika obavješćuju posebno pregovaračko tijelo o planu i tijeku postupka osnivanja SE-a, sve do njegove registracije.

[...]

6. Posebno pregovaračko tijelo može, [...] većinom [navedenom u stavku 4.], donijeti odluku o neotvaranju pregovora ili prekidanju već otvorenih pregovora, te o oslanjanju na pravila o obavješćivanju i savjetovanju radnika, na snazi u državama članicama gdje SE ima radnike. Takva odluka zaustavlja postupak sklapanja sporazuma iz članka 4. Ako je takva odluka donesena, ne primjenjuje se niti jedna odredba iz Priloga.

[...]

Posebno pregovaračko tijelo ponovno se saziva na pisani zahtjev najmanje 10 % radnika SE-a, njegovih društava kćeri i njihovih pogona, ili njihovih predstavnika, najranije dvije godine nakon gore navedene odluke, osim ako se strane ne suglase o skorom ponovnom otvaranju pregovora. [...]

- 13 Članak 4. Direktive 2001/86, naslovljen „Sadržaj sporazuma”, u stavku 2. točki (h) među različitim elementima navodi da se sporazumom o načinu sudjelovanja radnika unutar SE-a, sklopljenim između nadležnih organa trgovačkih društava sudionika i posebnog pregovaračkog tijela, mora odrediti „datum stupanja na snagu sporazuma i njegovo trajanje, slučajeve kada se o sporazumu treba ponovno pregovarati i postupak o ponovnom pregovaraju”.
- 14 Članak 6. te direktive, naslovljen „Zakonodavstvo koje se primjenjuje na pregovarački postupak”, glasi kako slijedi:
„Osim kada je ovom Direktivom drugačije predviđeno, zakonodavstvo koje se primjenjuje na pregovarački postupak predviđeno u člancima 3. do 5. je zakonodavstvo države članice u kojoj će se nalaziti registrirano sjedište SE-a.”
- 15 Članak 7. navedene direktive naslovljen „Standardna pravila” u svojem stavku 1. propisuje:
„U svrhu ostvarivanja cilja iz članka 1., države članice [...] određuju standardna pravila o sudjelovanju radnika koja moraju zadovoljiti odredbe navedene u Prilogu.
Standardna pravila utvrđena zakonodavstvom države članice u kojoj će biti registrirano sjedište SE-a primjenjuju se od datuma registracije SE-a, u slučaju da:
(a) se strane tako dogovore; ili
(b) [...] sporazum ne bude postignut, i:
– nadležni organ svakog od trgovačkih društava sudionika odluči prihvatiti primjenu standardnih pravila u vezi sa SE-om i tako nastaviti sa svojom registracijom SE-a, i
– posebno pregovaračko tijelo ne donese odluku iz članka 3. stavka 6.”
- 16 U skladu s člankom 11. Direktive 2001/86, naslovljenim „Zloupotreba postupaka”:
„Države članice poduzimaju odgovarajuće mjere u skladu s pravom Zajednice u pogledu sprečavanja zloupotrebe SE-a u vezi oduzimanja prava na sudjelovanje ili uskraćivanje takvih prava radnicima.”
- 17 Članak 12. te direktive, naslovljen „[Usklađenost s ovom direktivom]”, u stavku 2. navodi:
„Države članice predviđaju odgovarajuće mjere u slučaju [neusklađenosti s ovom direktivom]; naročito osiguravaju da upravni ili pravni postupci budu na raspolaganju s ciljem omogućavanja provedbe obveza koje proizlaze iz ove Direktive.”
- 18 Sastav predstavničkog tijela radnika uređen je u dijelu 1. Priloga navedenoj direktivi, koji sadržava standardna pravila iz članka 7. iste direktive. U prvom podstavku točke (g) tog dijela predviđa se: „[č]etiri godine nakon osnivanja predstavničkog tijela, ono ispituje treba li otvoriti pregovore o sklapanju sporazuma iz članka 4. i 7. [Direktive 2001/86] ili nastaviti s primjenom standardnih pravila usvojenih u skladu s ovim Prilogom”.

Njemačko pravo

- 19 Direktiva 2001/86 prenesena je u njemačko pravo Gesetzom über die Beteiligung der Arbeitnehmer in einer Europäischen Gesellschaft (Zakon o sudjelovanju radnika u odlučivanju u europskom društvu) od 22. prosinca 2004. (BGBl. I., str. 3675., 3686.; u daljnjem tekstu: SEBG).
- 20 Člankom 18. SEBG-a, naslovljenim „Nastavak pregovora”, u stavku 3. predviđa se:
- „Ako su predviđene strukturne promjene SE-a kojima se mogu ograničiti prava sudjelovanja radnika, pregovori o pravima sudjelovanja radnika vode se na inicijativu uprave ili radničkog vijeća SE-a. U ime i umjesto novog posebnog pregovaračkog tijela koje treba osnovati, pregovore s upravom SE-a može voditi radničko vijeće SE-a u međusobnom dogovoru s predstavnicima radnika na koje utječe predviđena strukturna promjena, a koje do tada nije zastupalo radničko vijeće SE-a. Ako se tijekom tih pregovora ne postigne sporazum, po sili zakona primjenjuju se članci 22. do 33. o radničkom vijeću SE-a i članci 34. do 38. o suodlučivanju.”
- 21 Člankom 43. SEBG-a određuje se:
- „SE se ne smije zlorabiti u svrhu oduzimanja ili uskraćivanja radnicima prava sudjelovanja. Postoji pretpostavka da zloraba postoji ako se strukturne promjene koje dovode do oduzimanja ili uskraćivanja radnicima prava sudjelovanja uvedu tijekom godine koja slijedi nakon osnivanja SE-a a da se pritom ne provede postupak na temelju članka 18. stavka 3.”

Glavni postupak i prethodna pitanja

- 22 Društvo O Holding SE, koje su u skladu s člankom 2. stavkom 2. Uredbe br. 2157/2001 osnovala društva O Ltd i O GmbH, dva društva bez radnika koja nemaju društva kćeri, u smislu članka 2. točke (c) Direktive 2001/86, koja zapošljavaju radnike i koja imaju sjedište u Ujedinjenoj Kraljevini odnosno Njemačkoj, upisano je 28. ožujka 2013. u registar trgovačkih društava Engleske i Walesa. Slijedom toga, nikakvi pregovori o sudjelovanju radnika predviđeni člancima 3. do 7. Direktive 2001/86 nisu vođeni prije tog upisa.
- 23 Sljedećeg dana, odnosno 29. ožujka 2013., društvo O Holding SE postalo je jedini dioničar društva O Holding GmbH, koje je imalo registrirano sjedište u Hamburgu (Njemačka) i nadzorni odbor čiju su jednu trećinu činili predstavnici radnika. Društvo O Holding SE odlučilo je 14. lipnja 2013. preoblikovati to društvo u komanditno društvo pod nazivom O KG. Promjena oblika upisana je u registar trgovačkih društava 2. rujna 2013. Nakon tog se preoblikovanja suodlučivanje radnika u nadzornom odboru prestalo primjenjivati.
- 24 Iako društvo O KG zapošljava otprilike 816 radnika i ima društva kćeri u nekoliko država članica koja ukupno zapošljavaju otprilike 2200 radnika, njegovi članovi, odnosno društvo O Holding SE, komanditor, i društvo O Management SE, komplementar koji je upisan u registar u Hamburgu i čiji je jedini dioničar društvo O Holding SE, ne zapošljavaju radnike.
- 25 Društvo O Holding SE prenijelo je svoje registrirano sjedište u Hamburg s učinkom od 4. listopada 2017.

- 26 Budući da je radničko vijeće grupe O KG smatralo da je uprava društva O Holding SE trebala naknadno provesti postupak za osnivanje posebnog pregovaračkog tijela jer je to društvo imalo društva kćeri u smislu članka 2. točke (c) Direktive 2001/86 koja zapošljavaju radnike u nekoliko država članica, pokrenulo je sudski postupak u području radnog prava.
- 27 Nakon što je Arbeitsgericht Hamburg (Radni sud u Hamburgu, Njemačka) odbio zahtjev radničkog vijeća grupe O KG te nakon što je tu odluku potvrdio Landesarbeitsgericht Hamburg (Zemaljski radni sud u Hamburgu, Njemačka), pokrenut je postupak pred Bundesarbeitsgerichtom (Savezni radni sud, Njemačka), odnosno sudom koji je uputio zahtjev.
- 28 Kako bi mogao riješiti taj spor, sud koji je uputio zahtjev traži tumačenje, s jedne strane, članka 12. stavka 2. Uredbe br. 2157/2001 u vezi s člancima 3. do 7. Direktive 2001/86 i, s druge strane, članka 6. te direktive.
- 29 Ističe da je točno da tim odredbama nije izričito predviđeno da se postupak pregovaranja o sudjelovanju radnika, ako prethodno nije proveden, mora provesti naknadno. Međutim, smatra da se u toj uredbi i toj direktivi, kao što to osobito proizlazi iz uvodnih izjava 1. i 2. navedene uredbe, polazi od načela da trgovačka društva sudionici u osnivanju SE-a ili njihova društva kćeri obavljaju gospodarsku djelatnost koja uključuje zapošljavanje radnika, tako da se od osnivanja, a prije upisa SE-a u registar može pokrenuti takav postupak pregovaranja.
- 30 Stoga sud koji je uputio zahtjev želi doznati može li se, u slučaju upisa u registar SE-a čija trgovačka društva sudionici ili njihova društva kćeri ne zapošljavaju radnike, s obzirom na cilj koji se nastoji postići člancima 3. do 7. Direktive 2001/86 zahtijevati naknadna provedba postupka pregovaranja o sudjelovanju radnika ako SE postane vladajuće društvo u odnosu na društva kćeri koja zapošljavaju radnike u nekoliko država članica.
- 31 U tom kontekstu, sud koji je uputio zahtjev smatra da se takva obveza može naložiti barem s obzirom na članak 11. Direktive 2001/86 ako, kao što je to slučaj u glavnom predmetu, postoji uska vremenska povezanost između upisa SE-a u registar i stjecanja društava kćeri jer ta okolnost može navesti na pretpostavku da je riječ o aranžmanu koji predstavlja zlouporabu i kojim se radnicima nastoje oduzeti ili uskratiti njihova prava sudjelovanja.
- 32 Kad bi postojala obveza naknadne provedbe postupka pregovaranja o sudjelovanju radnika, postavilo bi se pitanje je li na tu obvezu primjenjivo vremensko ograničenje i je li provedba tog postupka uređena pravom države članice u kojoj SE holding trenutačno ima sjedište ili pravom države u kojoj je on prvi put upisan u registar, uzimajući u obzir činjenicu da se u ovom slučaju potonja država povukla iz Europske unije nakon prijenosa sjedišta SE holdinga u Njemačku.
- 33 U tim je okolnostima Bundesarbeitsgericht (Savezni radni sud) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:
- „1. Treba li članak 12. stavak 2. Uredbe [br. 2157/2001] u vezi s člancima 3. do 7. Direktive [2001/86] tumačiti na način da je, u skladu s tom direktivom, prilikom osnivanja [SE-a kao holdinga] – koje provode trgovačka društva sudionici koja ne zapošljavaju radnike i nemaju društva kćeri koja zapošljavaju radnike (takozvani ‚SE bez radnika‘) – kao i prilikom njegova upisa u registar neke države članice a da prethodno nije proveden postupak pregovaranja o sudjelovanju radnika u SE-u potrebno naknadno provesti taj postupak pregovaranja ako SE postane vladajuće poduzeće u odnosu na društva kćeri koja zapošljavaju radnike u nekoliko država članica [...]?

2. U slučaju da Sud potvrdno odgovori na prvo pitanje:

je li u takvom slučaju moguća i nužna naknadna provedba postupka pregovaranja bez vremenskog ograničenja?

3. U slučaju da Sud potvrdno odgovori na drugo pitanje:

protivi li se članku 6. Direktive [2001/86] primjena prava države članice u kojoj se trenutno nalazi registrirano sjedište SE-a u pogledu naknadne provedbe postupka pregovaranja ako je ‚SE bez radnika‘ upisan u registar u drugoj državi članici a da prije toga nije proveden takav postupak i da je još prije prijenosa njegova registriranog sjedišta postao vladajuće poduzeće u odnosu na društva kćeri koja zapošljavaju radnike i koja se nalaze u nekoliko država članica [...]?

4. U slučaju da Sud potvrdno odgovori na treće pitanje:

vrijedi li to i u slučaju kad se država u kojoj je taj ‚SE bez radnika‘ prvi put upisan nakon prijenosa njegova registriranog sjedišta povukla iz [...] [U]nije, a pravo te države više ne sadržava propise o provedbi postupka pregovaranja o sudjelovanju radnika u SE-u?”

O prethodnim pitanjima

Prvo pitanje

- 34 Svojim prvim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 12. stavak 2. Uredbe br. 2157/2001, u vezi s člancima 3. do 7. Direktive 2001/86, tumačiti na način da se njime nalaže – kada je SE holding, koji su osnovala društva sudionici koja ne zapošljavaju radnike i koja nemaju društva kćeri koja ih zapošljavaju, upisan u registar a da se prethodno nisu vodili pregovori o sudjelovanju radnika – naknadno otvaranje tih pregovora jer je taj SE stekao kontrolu nad društvima kćerima koja zapošljavaju radnike u jednoj ili više država članica.
- 35 U tom pogledu, u skladu s ustaljenom sudskom praksom, pri tumačenju odredbe prava Unije valja uzeti u obzir ne samo njezin tekst, nego i njezin kontekst, ciljeve propisa kojeg je dio te, ako je potrebno, njezin nastanak (presuda od 18. listopada 2022., IG Metall i ver.di, C-677/20, EU:C:2022:800, t. 31. i navedena sudska praksa).
- 36 Kao prvo, iz članka 12. stavka 2. Uredbe br. 2157/2001 proizlazi da se „SE [...] ne može upisati u registar ako nije sklopljen sporazum o sudjelovanju radnika sukladno članku 4. Direktive [2001/86]”, osim ako posebno pregovaračko tijelo nije donijelo odluku, u skladu s člankom 3. stavkom 6. Direktive 2001/86, o neotvaranju pregovora ili prekidanju već otvorenih pregovora ili ako do isteka roka za vođenje pregovora iz članka 5. ne dođe do sklapanja sporazuma. Iz toga slijedi da do sklapanja takvog sporazuma, a time i pregovora o tom sklapanju, treba doći prije upisa SE-a u registar.
- 37 Kao što se to vidi iz tog članka 12. stavka 2. i kao što to proizlazi iz članka 1. stavka 4. Uredbe br. 2157/2001, s obzirom na uvodnu izjavu 19. te uredbe, pravila Direktive 2001/86 o sudjelovanju radnika čine neodvojivi dio navedene uredbe i primjenjuju se istodobno s njom.

- 38 Člankom 3. stavkom 1. te direktive predviđa se da „[k]ada upravni ili administrativni organ trgovačkih društava sudionika izrađuje plan osnivanja SE-a, oni će u što kraćem roku nakon objavljivanja plana [...] osnivanj[a] holding društva [...] poduzeti potrebne korake [...] kako bi započeli pregovori s predstavnicima radnika tih trgovačkih društava o postupcima glede sudjelovanja radnika u SE”.
- 39 U skladu sa stavkom 2. i stavkom 3. drugim podstavkom tog članka 3., „u tu se svrhu” osniva posebno pregovaračko tijelo, koje nadležni organ trgovačkih društava sudionika treba obavijestiti „o planu i tijeku postupka osnivanja SE-a, sve do njegove registracije”. Osnivanje posebnog pregovaračkog tijela i pregovori o načinu sudjelovanja radnika unutar SE-a stoga su usko povezani s osnivanjem SE-a i odvijaju se u tom kontekstu.
- 40 Kao što je to pravilno istaknuo sud koji je uputio zahtjev, kao i sve stranke iz glavnog postupka te zainteresirane osobe koje su Sudu podnijele očitovanja, iz zajedničkog tumačenja članka 12. stavka 2. Uredbe br. 2157/2001 i članka 3. stavaka 1. do 3. Direktive 2001/86 proizlazi da se pregovori između stranaka o načinima sudjelovanja radnika u SE-u radi sklapanja sporazuma o tim načinima trebaju, u pravilu, voditi prilikom osnivanja SE-a, a prije njegova upisa u registar. Te odredbe stoga nisu primjenjive na već osnovani SE ako društva sudionici koja su ga osnovala u to vrijeme nisu zapošljavala radnike, tako da upravni ili administrativni organi tijela tih društava nisu mogla pokrenuti pregovore s predstavnicima radnika navedenih društava o sudjelovanju radnika u SE-u prije njegova upisa u registar.
- 41 Međutim, tom se direktivom predviđaju tri slučaja u kojima je taj postupak pokrenut ili može biti pokrenut u kasnijoj fazi.
- 42 Prvi slučaj – iz članka 3. stavka 6. prvog podstavka Direktive 2001/86 proizlazi da posebno pregovaračko tijelo može donijeti odluku o neotvaranju pregovora ili prekidanju već otvorenih pregovora, čime se omogućava upis SE-a u registar. Posebno pregovaračko tijelo tada se, u skladu s uvjetima utvrđenima u četvrtom podstavku tog članka 3. stavka 6., ponovno saziva najranije dvije godine nakon donošenja te odluke, kako bi odlučilo treba li ponovno otvoriti pregovore s upravom.
- 43 Drugi slučaj – iz članka 4. stavka 2. točke (h) te direktive može se zaključiti da je naknadno ponovno otvaranje pregovora moguće i kada je između stranaka sklopljen sporazum o načinu sudjelovanja radnika u SE-u koji je na snazi. Naime, među različitim elementima koje takav sporazum mora sadržavati ta točka (h) propisuje određivanje „slučajeva kada se o sporazumu treba ponovno pregovarati i postupka o ponovnom pregovaraju”.
- 44 Treći slučaj – u dijelu 1. točki (g) Priloga Direktivi 2001/86, čija se standardna pravila primjenjuju pod uvjetima utvrđenima u članku 7. stavcima 1. i 2. te direktive ako se stranke tako dogovore ili ne postoji sporazum, predviđa se da četiri godine nakon njegova osnivanja, predstavničko tijelo radnika koje je osnovano u skladu s odredbama tog priloga, ispituje treba li otvoriti pregovore o sklapanju sporazuma kojim se utvrđuju načini sudjelovanja radnika unutar SE-a.
- 45 Međutim, slučaj naveden u prvom pitanju, odnosno slučaj SE holdinga, koji su osnovala društva sudionici koja ne zapošljavaju radnike i nemaju društva kćeri koja ih zapošljavaju, a koji je bez pregovora o sudjelovanju radnika u registar upisalo posebno pregovaračko tijelo osnovano u tu svrhu, ne odgovara nijednom od tri prethodno navedena slučaja prema kojima je takvo posebno

pregovaračko tijelo osnovano prilikom osnivanja SE-a. Stoga se tekstom Direktive 2001/86 u takvom slučaju ne nalaže naknadna provedba postupka pregovaranja o sudjelovanju radnika unutar već osnovanog SE-a.

- 46 Kao drugo, iz uvodne izjave 21. Uredbe br. 2157/2001 najprije proizlazi, s jedne strane, da Direktiva 2001/86 ima za cilj osigurati radnicima pravo na sudjelovanje u pitanjima i odlukama koje utječu na funkcioniranje njihovog SE-a, a s druge strane, iz uvodne izjave 3. te direktive proizlazi da u tu svrhu treba donijeti posebne odredbe „s ciljem osiguranja da osnivanje SE-a ne dovodi do nestajanja ili smanjenja prakse sudjelovanja radnika koje već postoje unutar trgovačkih društava koja sudjeluju u osnivanju SE-a”. U uvodnim izjavama 6. do 8. navedene direktive dodatno se pojašnjava da bi „u svim slučajevima osnivanja SE-a trebalo [...] osigurati postupke obavješćivanja i savjetovanja na transnacionalnoj razini”, da se stečena prava radnika u vezi sa suodlučivanjem „trebaju sačuvati tijekom prelaska društva u SE, jednom kada bude osnovan” i da konkretne postupke u tu svrhu, koji su primjenjivi na svaki SE, „treba odrediti prvenstveno putem sporazuma između dotičnih strana ili, u nedostatku [takvog sporazuma], putem primjene skupine pomoćnih pravila”.
- 47 Iz tih uvodnih izjava Direktive 2001/86 proizlazi da su i jamstvo stečenih prava u pogledu sudjelovanja radnika i pregovori između stranaka o konkretnim postupcima tog sudjelovanja povezani s „osnivanjem” SE-a. Stoga navedene izjave ne idu u prilog tezi da u slučaju navedenom u prvom pitanju postupak pregovaranja iz članka 3. do 7. te direktive treba biti naknadno pokrenut unutar već osnovnog SE-a.
- 48 Nadalje, prema uvodnim izjavama 1. i 2. Uredbe br. 2157/2001, njezin je cilj omogućiti postojećim društvima iz različitih država članica, čije poslovanje nije ograničeno na zadovoljavanje isključivo lokalnih potreba, da preustroje svoje poslovanje na razini Unije i da stoga udruže svoj potencijal. Međutim, te uvodne izjave ne sadržavaju nikakvu naznaku na temelju koje se može zaključiti da odredbe Direktive 2001/86 koje se odnose na postupak pregovaranja o sudjelovanju radnika treba *mutatis mutandis* primijeniti na već osnovan SE kada su društva sudionici koja su ga osnovala nakon tog osnivanja počela obavljati gospodarsku djelatnost koja uključuje zapošljavanje radnika.
- 49 Naposljetku, točno je da se u uvodnoj izjavi 18. Direktive 2001/86 navodi da „[p]rava radnika koja su na snazi prije osnivanja SE-a trebaju pružiti osnovu za prava radnika glede njihovog sudjelovanja i u upravljanju SE-a (po načelu ‚prije i poslije’)” pri čemu se dodaje da se „[taj] pristup treba [...] primjenjivati ne samo kod početnog osnivanja SE-a, već također prilikom strukturnih promjena u postojećem SE-u te na trgovačka društva pogođena postupcima strukturnih promjena”.
- 50 Međutim, ta direktiva ne sadržava nijednu odgovarajuću odredbu koja bi rezultirala obvezom otvaranja pregovora o sudjelovanju radnika ili kojom bi se proširilo jamstvo postojećih prava radnika na sudjelovanje u situacijama u kojima su strukturne promjene u SE holdingu koji su već osnovala društva sudionici koja ne zapošljavaju radnike i koja nemaju društva kćeri koja ih zapošljavaju. U tim okolnostima, obveza naknadnog otvaranja tih pregovora u slučaju navedenom u prvom pitanju ne može se izvesti iz te uvodne izjave.
- 51 Kao treće, doslovno, kontekstualno i teleološko tumačenje navedeno u točkama 36. do 50. ove presude potvrđuju pripremni akti Direktive 2001/86 iz kojih proizlazi, kao što je to nezavisni odvjetnik istaknuo u točki 54. svojeg mišljenja, da nemogućnost naknadnog otvaranja pregovora ne proizlazi iz propusta prilikom izrade te direktive, nego iz stvarnog odabira zakonodavca Unije kao posljedice kompromisa u pogledu načela „prije i poslije”.

- 52 Naime, iz točaka 49. i 50. konačnog izvješća skupine stručnjaka, naslovljenog „Europski sustavi sudjelovanja zaposlenika” iz svibnja 1997. (izvješće Davignon) (C4-0455/97), proizlazi da se ta skupina, koja je pridonijela ponovnom pokretanju zakonodavnih rasprava o statusu SE-a u području sudjelovanja radnika unutar SE-a, posebno bavila pitanjem trebaju li se pregovori održavati prije ili nakon njegova upisa u registar. Navedena skupina jasno je zagovarala vođenje takvih pregovora prije upisa u registar radi predvidljivosti za dioničare i radnike te stabilnosti funkcioniranja SE-a.
- 53 Taj je pristup potvrđen donošenjem Direktive 2001/86, kao što je to vidljivo iz činjenice da Vijeće Europske unije nije usvojilo izmjenu koju je predložio Europski parlament u pogledu uvodne izjave 7.a kojom bi se u slučaju značajnog restrukturiranja nakon osnivanja SE-a izričito predviđali novi pregovori o suodlučivanju radnika.
- 54 Iz prethodnih elemenata tumačenja proizlazi da se člankom 12. stavkom 2. Uredbe br. 2157/2001 u vezi s člancima 3. do 7. Direktive 2001/86 ne propisuje nikakva obveza da se u slučaju navedenom u prvom pitanju unutar SE-a koji je već osnovan i upisan u registar naknadno pokrene postupak pregovaranja o sudjelovanju radnika.
- 55 Međutim, kako bi se pružio koristan odgovor sudu koji je uputio zahtjev, koji je naveo i mogućnost da se obveza naknadnog pokretanja postupka pregovaranja unutar već osnovanog SE-a može temeljiti na članku 11. te direktive, valja istaknuti, kao četvrto i posljednje, da taj članak, naslovljen „Zlouporeba postupaka”, zahtijeva od država članica da poduzmu odgovarajuće mjere, u skladu s pravom Unije, „u pogledu sprečavanja zlouporebe SE-a u vezi oduzimanja prava na sudjelovanje ili uskraćivanje takvih prava radnicima”.
- 56 Doista, članak 11. Direktive 2001/86, koji je, kad je riječ o Saveznoj Republici Njemačkoj, prenesen u nacionalni pravni poredak te države članice člankom 43. SEBG-a, ostavlja državama članicama marginu prosudbe u pogledu izbora odgovarajućih mjera koje treba poduzeti u tu svrhu, uz poštovanje prava Unije, a u slučaju navedenom u prvom pitanju ne propisuje obvezu naknadnog pokretanja tog postupka pregovaranja.
- 57 Iako pitanja suda koji je uputio zahtjev treba shvatiti tako da se odnose na pojam „zlouporeba” iz članka 11. Direktive 2001/86, dovoljno je podsjetiti na to da je, prema sudskoj praksi Suda, za utvrđenje zlouporebe potreban, s jedne strane, skup objektivnih okolnosti iz kojih proizlazi da, unatoč formalnom poštovanju uvjeta predviđenih propisom Unije, nije ostvaren cilj predviđen njime i, s druge strane, da je prisutan i subjektivni element koji se ogleda u namjeri da se ostvari pogodnost koja proizlazi iz propisa Unije umjetnim stvaranjem uvjeta potrebnih za njezino ostvarenje (presuda od 21. prosinca 2023., BMW Bank i dr., C-38/21, C-47/21 i C-232/21, EU:C:2023:1014, t. 285. i navedena sudska praksa).
- 58 S obzirom na sva prethodna razmatranja, na prvo pitanje valja odgovoriti tako da članak 12. stavak 2. Uredbe br. 2157/2001 u vezi s člancima 3. do 7. Direktive 2001/86, treba tumačiti na način da se njime ne nalaže – kada je SE holding, koji su osnovala društva sudionici koja ne zapošljavaju radnike i koja nemaju društva kćeri koja ih zapošljavaju, upisan u registar a da se prethodno nisu vodili pregovori o sudjelovanju radnika – naknadno otvaranje tih pregovora jer je taj SE stekao kontrolu nad društvima kćerima koja zapošljavaju radnike u jednoj ili više država članica.

Drugo, treće i četvrto pitanje

- 59 Uzimajući u obzir odgovor na prvo pitanje, na drugo, treće i četvrto pitanje nije potrebno odgovoriti.

Troškovi

- 60 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (drugo vijeće) odlučuje:

Članak 12. stavak 2. Uredbe Vijeća (EZ) br. 2157/2001 od 8. listopada 2001. o Statutu europskog društva (SE), u vezi s člancima 3. i 7. Direktive Vijeća 2001/86/EZ od 8. listopada 2001. o dopuni Statuta Europskoga društva u pogledu sudjelovanj[a] radnika,

treba tumačiti na način da se:

njime ne nalaže – kada je SE holding koji su osnovala društva sudionici koja ne zapošljavaju radnike i koja nemaju društva kćeri koja ih zapošljavaju upisan u registar a da se prethodno nisu vodili pregovori o sudjelovanju radnika – naknadno otvaranje tih pregovora jer je taj SE stekao kontrolu nad društvima kćerima koja zapošljavaju radnike u jednoj ili više država članica.

Potpisi